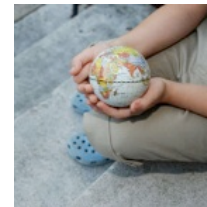


## Vetlanda Kommun, åk 5, Bäckседа skola, Vt-14

---



### Lärandeobjekt

Vara källkritisk till en text, utifrån vilken källa texten är skriven i

### Avgränsning av Lärandeobjektet

Att vara källkritisk till en text innebär att man behöver ta hänsyn till många saker. Vi tyckte att ta hänsyn till vilken källa texten är skriven i var en första och väldigt central del i att utveckla en källkritisk förmåga till texter. Givetvis finns det flera saker man behöver ta hänsyn till (lärandeobjektets externa horisont) och sådant som vi också behöver undervisa eleverna i. Exempel kan vara vilken/vilka som är författare, vilka referenser som det hänvisas till, vilket syfte texten verkar ha skrivits med. Detta har vi avgränsat vårt lärandeobjekt ifrån, i studien.

**Kritiska aspekter – dessa var kritiska för den här elevgruppen i denna studie. Eleverna behövde urskilja:**

- Skriftlig källa, som att det är en källa där det finns text
- Innebörden av källkritisk, som att bedöma om man kan lita på texten. Det innebär inte enbart att gå till sina egna erfarenheter och kunskaper
- Innebörden av tillförlitlig källa, som att man kan lita på den
- Att om en källa är tillförlitlig eller ej, beror ej enbart på innehållet i texten

### Exempel på variationsmönster – på någon/några av de kritiska aspekterna

För att göra den kritiska aspekten **Innebörden av källkritisk, som att bedöma om man kan lita på texten. Det innebär inte enbart att gå till sina egna erfarenheter och kunskaper**, urskiljbar för eleverna använde vi oss av nedanstående variationsmönster:

Vi använde en text från Wikipedia. Vi läste texten och var först väldigt källkritiska ur enbart egna erfarenheter och kunskaper perspektivet. Vi försökte förstärka detta perspektiv så mycket som möjligt genom att säga att texten nog stämmer för att mamma eller pappa hade sagt något som indikerade det och då var det ju så. Sedan läste vi samma text igen och var väldigt källkritiska utifrån vilken källa (Wikipedia) den var skriven i.

Eleverna fick fundera lite själva först över vilket sätt att vara källkritisk som de tyckte var det bästa och varför det var så respektive varför det andra inte var lika bra. Vi hade sedan tillsammans i helklass en diskussion om detta där eleverna var tvungna att motivera varför de tyckte det ena eller andra sättet var bra respektive mindre bra, ur ett källkritiskt perspektiv. (kontrast)

För att göra den kritiska aspekten, **Innebörden av tillförlitlig källa, som att man kan lita på den**, urskiljbar för eleverna använde vi oss av nedanstående variationsmönster:

Eleverna fick två texter som handlade om samma sak, men som var skrivet i två olika källor (en tillförlitlig källa-Wikipedia och en otillförlitlig källa-Hänt Extra). Vi läste texterna högt i helklass. Eleverna fick först själva fundera över vilken text som de tyckte verkade mest trovärdig, utifrån vilken källa texten var skriven i och sedan hade vi en helklass diskussion med hela klassen om varför den ena var en tillförlitlig källa och varför den andra källan inte var så tillförlitlig. (Kontrast)

Eleverna hade tidigare i lektionen givit förslag på olika skriftliga källor och nu fick de sortera dem utifrån om de var mer eller mindre tillförlitliga. En diskussion fördes efter sorteringen om varför de tyckte den ena eller andra var mer eller mindre tillförlitlig.(Generalisering)

### Exempel på elevresultat

På uppgifter som testar om eleverna är källkritiska till en text, med fokus på vilken källa texten är skriven i har vi fått följande resultat:

	Förtest	Eftertest
Lektion 1	0%	47%
Lektion 2	0%	38%
Lektion 3	0%	100%

Ovan beskrivna variationsmönster användes i lektion 3, men ej i lektion 1 & 2.

### Tänkt lektion 4

När vi behandlade den kritiska aspekten: **Innebörden av källkritisk, som att bedöma om man kan lita på texten. Det innebär inte enbart att gå till sina egna erfarenheter och kunskaper**, kunde vi gjort kontrasten tydligare. När eleverna diskuterat varför det ena sättet att resonera källkritiskt var bättre än det andra, skulle vi varit tydliga med att egna erfarenheter och kunskaper ej är tillräckligt att ta hänsyn till om man ska vara en bra källkritiker.

Eleverna hade lite kunskap om källor generellt och specifikt om källor som förlag. Detta är också något vi skulle vilja utvecklat, men det kanske hade varit bättre att göra i en kommande lektion.

I fusionen i slutet av lektionen använde vi exempel från svensk damtidning och Wikipedia. I kontraster tidigare i lektionen hade ju redan eleverna urskiljt de stora kontrasterna i vad som är en tillförlitlig respektive ej så tillförlitlig källa med just dessa exempel och vi borde använt andra exempel istället. Det hade varit intressant att se om de kunnat generalisera den kunskapen till att gälla källor där det inte var lika stor skillnad i tillförlitlighet.

## Exempel på lärarresultat

Kontrasterna är viktiga och ett kraftfullt verktyg för att eleverna ska lära sig. Dessa använder vi mycket mer nu i vår undervisning. Samtidigheten i kontrasterna är också viktigt! Tex. skulle vi nu använda Demokrati och Diktatur samtidigt och inte som tidigare behandla det ena först och det andra sedan.

Eleverna kan också genom sina uppfattningar ha kontrasterande sätt att se på samma sak vi vill att de ska lära och dessa kan vi använda, för att tydliggöra hur vi vill att de ska uppfatta det.

Uppfattningarna (de kritiska aspekterna) är de centrala i undervisningen och det är viktigt att vi behandlar dem och med hjälp av det, verkligen får bort de största blockerande missuppfattningarna.

Att vara tydligt med vad som ska läras, är viktigt (Lärandeobjektet), även vad det innebär att kunna detta och hur eleverna ska kunna visa att de lärt sig detta. Här kan vi använda uppgifter både i början och slutet av lektionen för att testa om de förstår lärandeobjektet och vilka uppfattningar de har om det. Det blir då som ett för- och eftertest i samma lektion.

Undervisning och lärande handlar om att tänka och inte ett görande.

Tidigare har vi nog undervisat mer allmänt om källkritik på en lektion. Det är ju otroligt mycket man behöver ta hänsyn till för att vara en duktig källkritiker och vi kan bara ta en eller några delar på en lektion och sedan bygga på det.

Det är otroligt viktigt att vi med eftertanke väljer vilka lärandeobjekt vi undervisar om i ett centralt innehåll. Det ska vara de mest grundläggande och viktigaste lärandeobjekten vi behöver lägga kraft på för att inte skapa problem framöver för eleverna.

Att tydliggöra den externa horisont mellan lektioner för eleverna, är mycket effektivt och det får dem att se samband mellan lektionerna/ett större lärandeområde och i vilket sammanhang varje lärandeobjekt kommer in!

Det är viktigt att utnyttja tiden i lektionerna, till att behandla de viktigaste kritiska aspekterna mest och inte lägga så mycket tid till de kritiska aspekter som inte är så viktiga eller som eleverna har lätt att urskilja.

## Övrigt

I lektion 3 har vi fått ett extremt bra resultat på vårt lärandeobjekt. I alla tre lektioner har vi även fått ett ökat resultat i att eleverna generellt blivit bättre på att vara källkritiska till en text. Även om inte resultaten på lektion 1 och lektion 2 var så höga i att eleverna tog hänsyn till källa så har de blivit mycket bättre på att tex. ta hänsyn till vilket år texten är skriven, vilken författaren är, vilka referenser som finns osv.. Detta blev positiva bieffekter av vår undervisning.

## Handledare

Henrik Hansson